

10. Velykobrytanyya. Natsyonal'nyy ynformatsyonnyy tsestr [United Kingdom. National Information Center][Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://nic.gov.ru/ru/inworld/countries/GreatBritain>
11. British degrees [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.manchester.ac.uk/study/international/english-education-system/types-degree/>

СОДЕРЖАНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Зорочкина Т.С.

Аннотация. В статье установлено, что структура системы подготовки будущих учителей начальной школы в Великобритании представлена педагогическими отделениями университетов, педагогическими колледжами университетского уровня (государственными и частными). Курс университетского обучения продолжается 3 года. Учебный год делится на 3 семестра. Система подготовки учителя в Сполученому Королевствє трехступенчатая. Обязательным для всех учителей государственных школ Великобритании является статус квалифицированного учителя, благодаря чему система педагогического образования приобретает целостности и логической завершенности. Наличие статуса квалифицированного учителя также позволяет повысить общий уровень подготовки учителей (грамотность, знание элементарных основ математики и информативных технологий) независимо от отрасли основного предмета, который преподает учитель.

Ключевые слова: система образования, будущие учителя, начальная школа, статус квалифицированного учителя, Великобритания

CONTENTS OF FUTURE TEACHERS 'EDUCATION SYSTEM IN THE GREAT BRITAIN SCHOOL

Zorochkina T.S.

Abstract. The article clarifies that the structure of the system of future teachers training of elementary school in the UK is represented by the teaching departments of universities, colleges of university level (state and private). The course of university studies lasts for 3 years. The academic year is divided into 3 semesters. The system of teacher training in the United Kingdom is a three-tiered one. The requirement for all UK public school teachers is the status of a qualified teacher, which makes the system of pedagogical education gain integrity and logical completeness. The presence of a qualified teacher also allows you to increase the overall level of teacher training (literacy, knowledge of elementary principles of mathematics and informational technologies), regardless of the field of the main subject, which teaches the teacher.

Key words: education system, future teachers, elementary school, qualified teacher status, United Kingdom.

УДК 37: 37.036: 371.383-053.6

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ»

Л.П. КИРИЧЕВСЬКА, аспірантка кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: ludakir120692@gmail.com

Анотація. На кожному конкретному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири, які задають напрямок у вирішенні проблем виховання покоління, що підростає. Зараз такими орієнтирами є творчий та естетичний фактори, що визначають основу духовності людини. Орієнтація на творчість – головна умова створення системи гуманістичного виховання, що дозволяє сформувати незалежну, вільну, яскраву, самобутню особистість. У статті проаналізовано наукові роботи видатних педагогів, психологів та філософів, які у своїх працях доводять думку, що навчання не може бути

зведене лише до придбання умінь та навичок, воно є засобом для досягнення свого вищого призначення, самоактуалізації та самовираження у творчості. Це підтверджується тим, що творча діяльність особистості допомагає виявленню особистісних якостей, таких як активність, відповідальність, самостійність, творчий підхід до справи, рівень розвитку інтелекту, вміння ясно виражати свої думки, що є характеристикою успішного випускника загальноосвітнього навчального закладу. А також наголошено на важливості ступенів розвитку самодіяльності відповідно до ступенів природного розвитку дитини. В світлі педагогічного знання подається аналіз специфіки творчої самодіяльності учнів, осмислюються поняття «самоактуалізація», «самодіяльність», «активність особистості», «творчість».

Ключові слова: самоактуалізація, самодіяльність, активність особистості, творчість.

Актуальність (Introduction). Творчість як основа буття особистості є невід'ємною складовою у процесі її існування. Чим би не займалась людина, в якій сфері життя вона не була б задіяна (чи то у професійній, чи у повсякденній), скрізь перед нею постають питання творчого характеру: життєвого вибору, прийняття рішень, світоглядні позиції, професійні аспекти пошуку та генерування ідей, постановка гіпотез різного характеру та ін. Звідси питання творчості є актуальними не тільки для спеціалістів різних галузей знань, але й для особистості, яка прагне самоактуалізації, розвитку, вдосконалення.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми (Analysis of recent researches and publications). Проблема організації творчої самодіяльності особистості не нова і актуальна не лише для України. Так, ще в давні часи філософи Епікур, Лукрецій, Арістотель, Фіхте а пізніше – Б. Спіноза, вітчизняні – Г. Сковорода, К. Ушинський визначали суть самостійності, як здатності приймати рішення та діяти, одночасно стверджуючи, що дуже погано, коли людина не має самостійних думок.

У нашому сьогоденні проблема творчості виступає як одна з провідних, про що свідчить наявність численних теоретико-експериментальних підходів до вивчення різних її аспектів. Це стало підґрунтям для виникнення теоретичних положень щодо розвитку особистості в умовах творчої діяльності та самодіяльності.

Проте, вперше, на початку минулого століття, про таку можливість у вітчизняній психології проголосив С. Л. Рубінштейн у своєму принципі творчої самодіяльності і похідному від нього принципі єдності свідомості та діяльності.

У дослідженнях проблеми удосконалення системи освіти ним розкрито загальне розуміння діяльності, зокрема пізнавальної, у її співвідношенні із суб'єктом і сформульовано принципове положення про те, що суб'єкт виявляється і створюється у своїх діяннях – творчій самодіяльності.

У творчо-педагогічній спадщині, зокрема А. В. Дістверга мова йде про визначення сутності і шляхів реалізації принципу самодіяльності дитини у навчанні. Принцип став ґрунтом для розробки ученим цілепокладання та змісту теорії розвивального навчання, визначення вікової періодизації та конкретизації дидактичних правил.

Подальші експериментальні дослідження вітчизняних вчених сприяли поступовій конкретизації цих положень С. Л. Рубінштейна більш глибокому розумінню особистості як суб'єкта творчої діяльності. В. В. Ягупов, М. М. Фіцула, Л. І. Божович, В. В. Давидов, Г. С. Костюк, О. М. Леонт'єв, О. М. Ткаченко, розглядаючи актуальні проблеми особистості, показали, що істотні зрушення в розробці поняття особистості пов'язані з комплексним філософським, соціологічним, педагогічним, психологічним вивченням становлення і розвитку творчих основ трудової діяльності людини в сфері матеріального і духовного виробництва.

Ці дослідження є вагомим внеском у психологічну науку, але вони не вирішують питання про педагогічну сутність і механізми творчої самодіяльності як чинника розвитку самої особистості учня.

Мета (Purpose) статті – здійснити аналіз виховання творчої самодіяльності у філософському, психологічному та педагогічному аспектах.

Результати (Results). Історична ситуація, що склалася на сьогоднішній день, така, що ріст інтересу до проблеми креативності неминучий як-у колі наукової інтелігенції, так і у найбільш широкого кола громадськості. Наш час найбільш мінливий, більш стрімкий, ніж будь-яка епоха впродовж усієї історії людства. Прискорилося усе – темп збору наукових

даних, винахідницька активність, швидкість вироблення нових технологічних рішень, процеси трансформації психологічної реальності, ріст благоустрою; все щоденно складається у нову, перш за все невідому комбінацію і ставить людину перед необхідністю відповідати їй. Ця нестабільність не дозволяє людині скористатись старим досвідом. Так, за останні десятиліття зазнав кардинальних змін весь процес навчання.

Щоб зрозуміти краще, що ж таке «творча самодіяльність» ми проаналізуємо декілька понять, а саме: «самодіяльність», «самоактуалізація», «активність особистості», «творчість».

Важливою характеристикою особистості є її активність тож, на наш погляд, варто почати свій огляд в літературі саме з поняття «активність особистості». В Енциклопедії сучасної України це поняття трактується так: (від лат. *activus* – діяльний, активний) – активне ставлення людини до світу, спроможність здійснювати суспільно важливі перетворення матеріального і духовного середовища на основі освоєння суспільно-історичного досвіду людства. Виникає у творчій діяльності, вольових актах, спілкуванні.

Ми ж більш звужимо це поняття згідно нашого дослідження: *активність особистості* – прагнення розширювати сферу своєї діяльності, здатність нести в собі потенціал енергії, сили, творчості.

Отже, активність є формою вираження потреб особистості, її характеристикою як суб'єкта життєдіяльності. Вона сприяє злиттю індивіда із соціумом (ідентифікація) і виділенню, збереженню свого «Я» (автономізація), тобто є способом формування, розвитку особистості та подолання зустрічних детермінантів (причин) у процесі її становлення. Це досягається завдяки оптимальному використанню природних здібностей і можливостей індивіда, знаходженню оптимально-індивідуального темпу життя, своєчасному включенню особистості в соціальні процеси тощо.

Самоактуалізація (від лат. *Actualis* – дійсний, справжній), *самореалізація* – прагнення людини до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей [11]. При самоактуалізації неминучим є вибір. Однак, на думку самого А. Маслоу, головний вибір людини – між прагненням до самоактуалізації і свідомим униканням її. Справа в тому, що самовдосконалення, заняття творчою діяльністю передбачає вихід з так званої зони комфорту, руйнування стереотипів, подолання труднощів, зміна поглядів на зрозуміле і звичне, в результаті чого стає складно зберігати спокій і відчувати захищеність. Цьому треба вчитися з дитинства, тому важливе завдання батьків і педагогів – дати дитині можливість самостійно мислити і приймати рішення.

Тож, опрацювавши ці поняття, які далі спонукають звернутися до «самодіяльності» – поняття, що вживається в різних філософських дискурсах, в яких прагнуть 1) розкрити внутрішню мотивацію людських вчинків і дій, 2) зв'язати пізнавальну і етичну діяльність людини з її свободою. Перша традиція інтерпретації самодіяльності представлена вже Платоном, який вважав, що вчитися означає опанувувати своїм власним пізнанням [8]. Самодіяльність тут ототожнюється з самопізнанням. Аристотель в «Нікомаховій етиці», з'ясовуючи причини етичних вчинків людини, проводить відмінність між довільними і мимовільними діями людини. До мимовільних вчинків і дій він відносить ті, які здійснюються під впливом яких-небудь умов – страху, зовнішньої мети, «підневільно або по невіданню» [1]. Довільні вчинки – ті, які здійснюються по внутрішніх мотивах, коли людина «діє по своїй волі», джерелом виявляється сам діяч на відміну від того, при якому джерело вчинку і дії «знаходиться зовні». Самодіяльність у цій традиції визначається через спонтанність і самовизначеність вчинків людини, які витікають з її власних спрямувань і усвідомлення цілей. Самодіяльність виражає тим самим здатність мислячої і діючої людини до визначення своїх вчинків усередині себе, з усвідомлених нею мотивів і цілей, із можливості її панування над своїми вчинками і діями. Однією із важливих характеристик самодіяльності є акт вільного, навмисного вибору, який має справу передусім із визначенням коштів для реалізації цілей. 3) Дістверг у визначенні ступенів природного розвитку дитини виходив з міри її самостійності і самодіяльності у процесі пізнання та формування досвіду навчання. Перший ступінь – від народження до 9 років – ступінь панування відчуттів, інтенсивного фізичного розвитку. Другий ступінь – від 9 до 14 років – панування пам'яті. Мета цього періоду – сформувати необхідні навчальні навички. Головним чином самодіяльність на цьому етапі виявляється в ініціативному навчанні, самостійному опануванні навичками і

прийомами навчальної діяльності. Третій ступінь – від 14 до 16 років – панування розуму. У цьому віці в підлітків уявлення виникають в логічній послідовності, сила мислення розвивається, формуються тверді моральні принципи, що стають ґрунтом для моральних переконань. Це – період вільного самовизначення особистості, коли педагог впливати може лише опосередковано, створюючи необхідні умови для прояву самостійності суджень, стимулюючи особистісні прагнення підлітків тощо.

І на сам кінець необхідно виокремити, що ж таке *творчість* – це основний засіб до тривалого самовиразу, до ефективної самореалізації, до успішного самозбереження. Феноменологічний простір змін охоплює всі рівні взаємодії людини зі світом – природний, соціальний, культурний; рівень суб'єктних відносин, на якому особистість цілеспрямовано й усвідомлено організовує власне життя. У зв'язку з цим пошук психологічних закономірностей творчої взаємодії людини зі світом потребує постановки питання про ставлення людини як суб'єкта власного життя до змін різної генези. Творчість – це генерування нового, народження у муках і насолоді праці матеріальних і духовних цінностей. Творча людина ламає повсякденні стереотипи діяльності і бачення світу, доходить до відкриття нестандартних унікальних способів пізнання, виробництва, дозвілля. Успадковуючи певні алгоритми людського буття, вона створює небачені досі форми життєдіяльності – поліпшує, оптимізує навколишнє середовище і свій власний світ [6].

Ефективна творча активність людини є важливим чинником, що ініціює динаміку культури, є гарантом успішної соціальної адаптації особистості в сучасному світі, індикатором стабільності суспільних інститутів.

Виготський зазначав, що поступове накопичення знань, умінь і навичок переростає в нову якість, забезпечує розвиток учня, а отже, виступає однією з важливих умов творчої навчальної діяльності школярів. С. Рубінштейн у статті, що висвітлює принцип творчої самодіяльності суб'єкта, розкриває загальне розуміння діяльності у зіставленні з особистістю і дає перше формулювання свого майбутнього принципу єдності свідомості і діяльності: «Отже, суб'єкт у своїх діяннях, в актах своєї творчої самодіяльності не тільки виявляється; він в них створюється і визначається» [10, с. 38]. Автор говорить про реальну, конкретну, життєво важливу діяльність суб'єкта, а не абстрактну або формальну, чисту активність. Учений підкреслює, що «...визначати образ людини організацією не символізуючих діянь і діянь, що ототожнюють, а реальних, творчих діянь – ось шлях і задача педагогіки» [10, с. 38]. Оскільки, на його думку, діяльність є самостійною і творчою, то саме в цій якості вона стає найважливішою умовою розвитку людини.

Висновки і перспективи (Discussion). Кожний індивід, стверджуючи свою індивідуальність і неповторність, реалізуючи свою активність, виявляє і творчі потенції. На різних етапах онтогенезу (індивідуального розвитку) особистість реалізує здібності, зокрема й творчі. У науці побутують різні погляди на природу творчості. Одні вчені розглядають її як створення людиною нових, оригінальних цінностей у галузі мистецтва, техніки, науки, управлінської практики тощо, які мають суспільну значущість. Інші пов'язують творчість із діяльністю людини, спрямованою на самовираження, самоактуалізацію особистості. Ці погляди акцентують на новоутвореннях у галузі речей та ідей, що виникають у результаті людської діяльності, а також звертають увагу на тісний зв'язок творчості зі сферою спонукання, мотивів і мотивації.

Список використаних джерел

1. Арістотель. Нікомахова етика / Αριστοτέλους. Ηθικα Νικομαχεια. К.: Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
2. Атанов Г.А. Деятельностный подход в обучении / Г.А. Атанов. – Донецк.: «ЕАИ-пресс», 2001. – 160 с.
3. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред.: Прохоров А.М. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., С.-Пб.: Большая Рос. Энцикл., Норинт, 1997. 1456 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
5. Маслоу А. Г. Креативность/Дальние пределы человеческой психики. – Пер.с англ. А.М. Татлыдаевой; научн.ред., вступ. Статья и коммент. Н.Н.Акулиной. – СПб: Евразия, 1997. – С.69-113.

6. Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник. - Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 448 с
7. Моляко В.А. Психология творческой деятельности. К.: Знание УССР, 1978. 48 с.
8. Платон. Федон, розговор Платона, перев. Д. Лебедева. М., 1896. 156 с.
9. Пономарёв Я.А. Психика и интуиция. М.: Наука, 1967. 256 с.
10. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности. К философским основам современной педагогики // Ученые записки высшей школы г. Одессы. Т. 11. – Одесса, 1922. С. 29 – 43.

References

1. Aristotle. (2002) Nicomach ethics [Nikomakhova etyka] // Αριστοτελους. К .: Akvilon-Plus, 480.
2. Atanov G.A. (2001) Activity approach in teaching [Deiatelnostnij podkhod v obuchenyy] Donetsk: "EAI-press", 160.
3. The Great Encyclopedic Dictionary (1997)[Bolshoi entsyklopedycheskyi slovar] / Ch. ed.: Prokhorov AM – 2nd ed., Pererab. and add – M., S.-Pb .: Big Russian. Encycl., Norrint, 1456.
4. Goncharenko S.U. (1997) Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary] K.: Lybid, 376.
5. Maslou A. H. (1997) Kreatyvnist' [Creativity] SPb. : Yevraziya, 1997. P. 69-113.
6. Mischika L.P. (2007) Psykholohiia tvorchosti [Psychology of creativity]. Tutorial. – Ivano-Frankivsk: Gosty`necz`, 488.
7. Molyako V.A. (1978) Psykholohyia tvorcheskoi deiatelnosti [Psychology of creative activity]. К .: Knowledge of the USSR, 48.
8. Platon. (1896) Fedon, rozghovor Platona [Phaedo, Plato's Conversation], transl. D. Lebedeva. / Platon – M., 156.
9. Ponomarov, Y.A. (1967) Psykhika i intuyitsiya [Psychic and intuition]., Moscow: Nauka, 256.
10. Rubinstein S.L. (1922) Prynstyp tvorcheskoi samodeiatelnosti. K fylosofskym osnovam sovremennoi pedahohyky [The principle of creative initiative. To the philosophical foundations of modern pedagogy] // Scientific notes of the higher school of Odessa. – V. 11. – Odessa, P. 29 – 43.

АНАЛИЗ ПОДХОДА К ВОСПИТАНИЮ ТВОРЧЕСКОЙ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА В НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Киричевская Л.П.

Аннотация. На каждом конкретном этапе развития общества доминируют определенные ориентиры, которые задают направление в решении проблем воспитания подрастающего поколения. Сейчас такими ориентирами являются творческий и эстетический факторы, определяющие основу духовности человека. Ориентация на творчество – главное условие создания системы гуманистического воспитания, позволяющая сформировать независимую, свободную, яркую, самобытную личность. В статье проанализированы научные работы выдающихся педагогов, психологов и философов, которые в своих трудах доказывают мнение, что обучение не может быть сведено только к приобретению умений и навыков, оно является средством для достижения своего высшего предназначения, самоактуализации и самовыражения в творчестве. Это подтверждается тем, что творческая деятельность личности помогает выявлению личностных качеств, таких как активность, ответственность, самостоятельность, творческий подход к делу, уровень развития интеллекта, умение ясно выражать свои мысли, что является характеристикой успешного выпускника общеобразовательного учебного заведения. А также отмечена важность ступеней развития самодеятельности в соответствии с степенями естественного развития ребенка. В свете педагогического знания дается анализ специфики творческой самодеятельности учащихся, осмысливаются понятия «самоактуализация», «самодеятельность», «активность личности», «творчество».

Ключевые слова: самоактуализация, самодеятельность, активность личности, творчество.

THE ANALYSIS OF APPROACHES TO THE -CREATIVE SELF-ACTIVITY EDUCATION OF THE TEENAGE STUDENS IN SCIENTIFIC LITERATURE

Kyrychevska L.P.

Abstract. *At each particular stage of the development of society, there are certain criteria which dominate and give the direction in solving the problems of education of the growing generation. Now such criteria are the creative and aesthetic factors that determine the basis of human spirituality. The orientation towards creativity is the main condition for the creation of a system of humanistic education that allows us to form an independent, free, vivid, distinctive personality. Learning cannot be limited to the acquisition of skills; it is a means to achieve its highest purpose, self-actualization and self-expression in creativity. It is confirmed by the fact that the creative activity of the personality helps to identify personal qualities such as activity, responsibility, independence, creative approach to the cause, level of intelligence development, ability to express clearly their thoughts, which is a characteristic of a successful graduate of a general educational institution. In the light of pedagogical knowledge, an analysis of the specifics of the students' creative self-activity is presented; the concepts of "self-actualization", "self-activity", "self-actualization", and «activity of the personality», «creativity» are interpreted.*

Key words: *self-actualization, self-activity, activity of the personality, creativity.*

УДК 159.9-051:316.614.5

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ВІДПОВІДНО ДО ТИПУ СІМ'Ї

Т.В. КОБИЛЯНСЬКА, Уманський державний педагогічний університет імені
Павла Тичини

E-mail: lab.eco@udpu.edu.ua

Анотація. *У статті розглянуто особливості роботи психолога із різними типами сімей (зовні благополучні сім'ї, сім'ї з педагогічно або соціально запушеними дітьми, сім'ї з дітьми-інвалідами, сім'ї багатодітні, сім'ї «групи ризику»). Встановлено, що взаємодія сім'ї і психолога є тим резервом, який поєднує зусилля сім'ї та школи в інтегративну єдність цілей, оцінок позицій, що може бути підставою для типологій сімей: сприятливий для формування особистості, досить сприятливий для розвитку дитини, сприятливо-нестійкий, слабкий або недостатній для правильного формування особистості дитини, нейтральний, несприятливий, криміногенний.*

Ключові слова: *тип сім'ї, психолог, професійна діяльність психолога, особливості професійної діяльності психолога, проблеми сім'ї.*

Актуальність (Introduction). Одним з видів професійної діяльності психолога є робота з сім'єю, яка спрямована на розуміння тих процесів, що відбуваються в ній, допомогу у підвищенні грамотності і компетентності батьків у сімейній педагогіці, сприяння соціалізації особистості дитини з урахуванням основних функцій сім'ї, особливо виховної, яка може бути представлена як найважливіший показник психолого-педагогічної культури сім'ї.

Знання і врахування особливостей сучасної сім'ї, тенденцій і перспектив її розвитку психологом для вибору адекватних заходів допомоги дозволяє охарактеризувати сім'ю як об'єкт професійної уваги психолога.

Актуальна потреба перетворення освітньо-виховної практики в роботі з сім'єю, надання психолого-педагогічної допомоги батькам у підготовці нового покоління до життєдіяльності вимагає підготовки знаючих, впевнених у собі, творчо працюючих, здатних здійснювати успішну роботу з сім'ями різного типу: від процвітаючої до маргінальної кваліфікованих, фахівців. Це викликало потребу в пошуку оптимальних шляхів професійної підготовки майбутніх психологів, формування у них готовності до роботи з сім'єю школяра.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Відповідні дослідження здійснено у психологічній науці (І. Булах, О. Бондаренко, В. Бочелюк, В. Волошина, О. Грейліх, Н. Макаренко, С. Максименко, Н. Мась, О. Низовець, О. Оклей-Проданюк, В. Панок, Л. Пастух, Н. Пов'якель, Н. Пророк,